

SÁMIRÁÐDI
SAMERÅDET
SAAMELAISNEUVOSTO
SAAMI COUNCIL
COIÓÐ CAAMOB

DOAIBMAPLÁNA 2010 – 2011

**Sámiráðdi 1.-4.10.2009
Bargolávdegoddi 22.12.2009**

1. OPPALAČČAT

1.2. Sámiráđi ulbmil ja lahtut

Sámiráđđi lea ii-ráddhehuslaš siviilaorganisašuvdna (non-governmental organization) ja Ruota, Norgga, Suoma ja Ruošša beali riikkaviidosaš sámi organisašuvnnaid ovttasbargoorgána.

Sámiráđđi váldoulbmilin lea gohcit sámiid ovdduid álbmogin ja nannet sámiid oktiigullevašvuoda riikkarájáid rastá. Ulbmilin lea maid bargat danala, ahte sápmelaččat boahttevuodasge dohkkehuvvojit oktan álbmogin, man vuoigatvuohta iešmearrideapmái ja luondduresurssaidda ja man kultuvrralaš, politihkalaš, ekonomalaš, siviila, sosiálalaš ja vuoijŋalaš vuoigatvuodat dorvvastuvvojit nuppe dáfus guđege riikka lágaiguin ja nuppe dáfus riikkaid ja sámiid ovddasteaddji orgánaid gaskasaš soahpamušaiguin ja álbmotrievttálaš šiehtadusaiguin.

Sámiráđđi bargá maid kulturpolitihkalaš áššiiguin ja oppalohkaige politihkalaš gažaldagain. Sámiráđđi čuovvu erenomáš višsalit áššiid, mat gustojt mágga riikka sámiide.

Sámi áššiid lassin Sámiráđđi bargá maid riikkaidgaskasaš lávddis eamiálbmogiid vuoigatvuoda gažaldagain ja arktalaš áššiiguin ja birasáššiiguin. Dát dakhko eamiálbmot solidaritehta vuoijŋain.

Sámiráđđi miellahtosearvvit leat :

- Norga: Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi/ Norske reindriftsamers landsforbund (NBR/NRL), Norgga Sámiid Riikkasearvi/ Norske samers riksforbund (NSR) ja Sámiid Álbmotlihtt/ Samenes folkeförbund (SAL/SFF),
- Suopma: Suoma Sámiid Guovddášsearvi (SSG),
- Ruotta: Sámiid Riikkasearvi/Samenernas riksförbund (SSR/SR) ja Riikkasearvi/Riksorganisationen Same Ätnam (RSÄ) ja Boazoeaiggádiid oktavuohtha/ Renägarförbundet (BEO)
- Ruošša: Murmánskka guovllu sámi organisašuvdna/ Murmansk områdets Sameforening (OOSMO/OOCMO, Общественная организация саамов Мурманской области) ja Associacija Kolskih Saamov (AKS)/ Guoladaga Sámi Seearvi /GSS).

1.2. Sámiráđi organisašuvdna

Sámiid konfereansa. Majemuš konfereanssa politihkalaš julggáštus lea Sámiráđđi doaimma vuodđun. Konfereansa čoahkkana juohke njealját lagi ja čohkke oktii čuohtenár áirasa, geat ovddastit Sámiráđđi lahttoservviid. Jagis 2008 dollon sámekonfereanssa fáddán lei sámi kulturárbi. Konfereanssas dohkkehuvvui Roavvenjárgga julggáštus mii lea dál Sámiráđđi doaimma vuodđun.

Sámiráđđi čoahkkana guktii jagis ja mearrida politihkalaš vuodđoáššiin čuovvovaš jahkebealláí.

Bargolávdegotti (oan. BL) lahtut jagis 2010 leat Olav Mathis Eira, Mattias Åhrén (jodiheaddji 2009-2010), Inger-Anne Äärelä ja Ivan Matrekhin. Bargolávdegoddi čoahkkana sullii guđa háve jagis ja válbme áššiid Sámiráđđi čoahkkimii. BL čuovvu Sámiráđđi mearrádusaaid ja ovddasta Sámiráđđi dan čoahkkimiid gaskkas.

Ossodagat. Sámiráđdis leat dál doaimmas golbma temáhtalaš ossodaga: Árktalaš – ja birasáššiid ossodat, olmmošvuoigatvuohtaossodat ja kulturossodat. Stuorra oassi ráđi barggus

doaimmahuvvo ossodagaid bokte. Ossodatjoðiheaddjit vástidit ossodagaid doaimmain. Ossodagaid doaimma birra čilgejuvvo eanet cuoggán 2, 3 ja 4. Sámiráðis lea plána prošeaktaossodat. Jagis 2010 áigu Sámiráðdi bidjat návcçaid dasa, ahte prošeaktaossodaga doaibma vuolggášii johtui.

Čállingoddi. Čállingotti bargun lea dikšut ráði ekonomia, reporterema, reivvestallama, ordnet čoahkkimiid ja ja konfereanssaid ja válbmet daid áššiid. Lassin čállingoddi fuolaha eará bargguin, maid bargolávdegoddi ja ráðði bivdet. Čállingoddi dikšu maid ossodagaid ekonomiaáššiid ja veahkeha ossodagaid daid doaimmain.

Sámiráði válðočálli lea Sámiráði háld dahusa hoavda ja son joðiha čállingotti doaimma ja vástida Sámiráði háld dahuslaš doaimmain.

1.3. Višuvdna ja strategia

“Mii sámit leat okta álbmot eaige riikaráját galgga hehttet min álmoga oktavuoða”.

Sámiráðdi geahčala ulbmiliiddis mielde nannet sámiid oktiigullevašvuða ja sihkkarastiti sámi vuogatvuðaid ja danin ráðði bargá earret earáid čuovvovaš áššiguin:

- sámi álmoga ja eará álgoálbmogiid iešmearridan vuogatvuðaid dohkeheapmi
- sámiid árbevirolaš ealáhusaid dorvvasteapmi sámiid iežaset vuolggasajis
- sámebla ja –kultuvra nannen
- sámi kulturárbbi bealušteapmi
- sápmelaččaide dehálaš eananguovlluid várjaleapmi
- sámeservviid ja -organisašuvnnaid doaimmaid ovddidanvejolašvuðat
- árktaš guovllu nuoskkideami hihtudeapmi
- goahcat dálkkádatnuppástusa ja doarjut sámi báikkiid dustet dálkkádatnuppástusa váikkahuusaid
- dorvvastit sápmelaččaid ja álgoálbmogiid boahtteáiggi birgejupmi
- lasihit málmmi álgoálbmogiid ovttasbarggu álgoálbmogiid eallineavttuid ja vuogatvuðaid ovddidanbarggus
- álgoálbmotjulggáštusa atnui váldin ja sámekonvenšuvnna dohkeheapmi

Sámiráðdi doallá oktavuoða lahtoservviidasasguin ja ordne iežas čoahkkimiid oktavuoðas semináraid áiggeguovdilis áššiin. Sámiráðdi bovde maid báikkálaš servviid ovddasteaddjiid mitalit báikkálaš servviid doaimmas ja dilis. Bissovaš doaibman lea movttiidahttit ovttat olbmuid báikkálaš doaimmaid ja plánaid bokte deadduhit ja nannet servviid ovttasbarggu.

1.4. Ekonomia

Čállingotti doibmii lea dássázii boahtráði ruhtadeapmi Davviriikkaid Ministarráðis/DMR. Jagis 2009 juolludeapmi geahppánii lagabui 20 %:ain. Sámiráðdi ohcá doaibmaruhtadeami jahkásacčat Ministarráðis ja eará sajjin sierra prošeavttaide ja ossodagaid doaimmaide.

Davviriikkaid Ministarráði juolludan doarjagis oassi geavahuvvo kulturdoarjagiidda, man juohká kulturlávdegoddi. Sámiráðdi joatká hálešteami Davviriikkaid ministarráðiin dainna ulbmilin ahte ee. bisuhit Sámiráði doaibma- ja kulturdoarjaga ministarráði bušeahdas. Sámiráðdi ferte seammá áigge guorahallagoahit eará ruhtagálduid.

Árktaš ja biras áššiid ja olmmošvuogatvuða ossodagain lea sierra bušeahttja ja daid doaibma ruhtaduvvo Suoma, Norgga ja Ruota stáhtaid doarjagiin. Dasa lassin ruhta ohccojuvvo sierra

prošeavtaide. Ulbmilin lea viiddidit ossodagaid doaimma ja maiddái čállingoddái berre fidnet eambbo resurssaid vai dat bastá čaðahit dasa gullevaš doaimmaid. Ráðdi bargá áktiivvalačcat vai dan doaimmaide fidnašuvašii doarvái ruhta.

2. SÁMIRÁÐI KULTURDOAIBMA JA KULTUROSSODAT

Kulturossodaga ulbmilin lea ovddidit sámi kultuvrra ja lasihit dieðu dan birra. Sámiráði kulturbargu ja kulturlávdegoddi gullet ráhkaduslačcat kulturossodaga vuollái.

2.1. Kulturlávdegoddi

Sámiráðdi nammada kulturlávdegotti ja dan joðiheaddji. Áigodagas 2009-2010 joðiheaddjin lea Eva Aira. Lávdegoddi hálddaša kulturdoarjagiid, mii boahá Sámiráðdái kultureallima dorjuma várás. Lávdegoddi bargá ovttas Sámiráðiin sámikultuvrra ovddidemiin. Kultuvra meroštallo viiddis dásis ja dasa gullá maid kultuvrra ávnناسlaš vuodðu. Kulturlávdegoddi doaibmá Sámiráði ovttasbargoorgánan Sámi dáiddárráði, sámi dáidda- ja kulturservviid ja eará gusttolaš dáidda- ja kulturorgánaid guvlui.

2.2. Kulturdoarjja

Jagis 2010 juhkkojit golbma bargostipeandda ja prošeaktadoarjagat. Kulturdoarjjaohcamušat bohtet eanet ah eanet ja lávdegoddi gártá juolludit uhcit go maid ohccojuvvo ja gártá ná čuohppat buorre ohcamušaid ruhtahivvodagaid. Danin kulturdoarjagiidda berre fidnet eambbo ruða boahttevuodðas. Jagi 2010 kulturdoarjagiid ohcanáigi lea juovlamánuš 2009.

2.3. Girjebálkkašupmi

Sámiráðdi juohká girjebálkkašumi juohke nuppi jagi. Jagis 2011 bálkkašupmi addo mánáid-dahje nuoraidgirjái. Bálkkašupmi lea 4000 € ja dáidda/dáiddaduodji.

2.4. Lásságámmi

Sámiráðis lea ovddasteaddji Lásságámmi-vuoððudusa stivras. Vuoððudusa ulbmilin lea ovddidit Áillohačča eallinárbbi. Ráðdi lea namahan stivrii ovddasteaddjin jagiide 2008-2012 Rose-Marie Huuva (várreovddasteaddji: Maj Lis Skaltje).

2.5. Prošeaktadoaibma

Kulturpolitikhalaš višuvnnat

Sámiráðdi čaðahišgoahtá návcçaidis mielde njealjioasi semináraráiddu. Semináraid fáttát leat duodji, turisma, sámi vuoinjalašvuohta ja buresbirgejupmi.

Duodji

Duodjesearvvit leat bivdán Sámiráðis veahki ee. duodjemarkka geavahaneavttuin (Sameslöjdstiftelsen reive 20.9.2008, ee. duoji kválitehta, gii lea sápmelaš jna. birra) ja nuppe dáfus duoji riektesihkkaruššama birra (Duojáriid ealáhussearvvi/Næringsorganisasjon for duodjiprodusenter reive 1.2.2007).

Duodjemearkka hálldašit 16. konferenssa mearrádusa mielde duodjesearvvit. Mearkka ulbmilin lea ee. čájehit oastiide, ahte duoji lea sápmelaš duddjon ja ahte mearka lea gálvomearka.

Duodjeášiid ovddideami várás berre vuolggahit prošeavtaid, maiguin geahčalit buoridit ee. duojáriid máhtima, ovddidit duoji márkanastima, fidnet áigái duojáriid fierpmádaga ja odasmahttit duodjemearkka geavadaga.

Dan dihte Sámiráddi lea mielde ovdaprošeavttas, mainna plánejuvvo mo ovddidit duodjemearkka praksisa. Ulbmilin lea guorahallat, mo ovddidit duodjeamerkka geavaheami ja gávdnat vugiid, mo mearkka hálldašeami ja geavaheami álkibun.

Álgoprošeavta manjná álggahit de bajábeal namuhuvvon prošeavtaid okta prošeakta hávil.

Historjágirji

Sámiráddi oaidná dárbašlažjan dahkat iežas barggu oainnusin sámi servodahkii ja olggosguvluge. Ulbmilin lea čohkket historjágirjji Sámiráddi doaimma birra. Sámiráddi ovddida ja čielggada ee. livčego vejolaš fidnet ruhtadeami Davvirikkaid ministerrádi prográmmaid bokte historihká cállinbargui.

Sámi dáiddáriid viessu/resideansa Lujávrris

Álggahuvvojit ráđđadallamat Lujávrríi dáiddáriid báji/resideanssa ásaheamis.

3. ÁRKTLAŠ JA BIRASÁŠŠIID OSSODAT

Sámiráddi árktalaš- ja birasáššiid ossodaga bargun lea earrát eará leat bistevaš miellahttun Árktalaš rádis. Ossodaga doaimmat leat dađistaga lassánan jágis jahkái. Danin ráđđi geahčala fidnet eambbo ruđa ja bargonávciaid ossodaga doibmii. Eanáš oassi ossodaga ruhtadeamis boahť Suomas, Norggas ja Ruotas ja daiguin ruhtaduvvo rádi oassálastin Árktalaš rádi doaimmaide.

Jagiin 2010-2011 ossodat joatká Árktalaš rádi ja eará dasa gullevaš proseassaide oassálastimiin. Ossodat áigu nannet ovttasbarggu sámi institušvnnaiguin ja sámi akademálaš servodagain.

Árktalaš rádi doaimmaid lassin ossodat váldá oasi ON:a birasgáhtten- ja dálkkádat digaštallamiidda CBD (Convention on Biological Diversty) ja UNFCCC (UN Framework Convention on Climate Change) proseassaid olis. Ulbmilin lea maid dađi mielde go ruhtadeapmi dáfus sáhttit, searvat Barents Euro Árktalaš doaimmaide. Sámiráddi lea bargan ovttas eará álgoálbmot serviiguin ja Árktalaš rádiin UNFCCC COP 15 dálkkádatčoahkkima oktavuođas, ja joatká barggu vai fidnet árktalaš guovllu ja álgoálbmot áššiid oidnosii boahttevaš čoahkkimiidda.

3.1. Árktalaš ráddi ja dan bargojoavkkut

Sámiráddi joatká ovttasbarggu ságajodíheaddjiriikka jođihangottiin vai árktalaš álgoálbmogiid ja eandalii sámiid áššit šaddet oainnusin Árktalaš rádis. Dánmárkku leage namuhan, ahte dat vuoruha jođihanáigodagasttis dálkkádat rievdaamei gažaldagaid, sosiála áššiid ja árktalaš guovllu olbmuid birgenlagi vejolašvuodaid.

Sámiráddi oassálastá maid Árktalaš rádi vuollásáš bargojoavkkuid doaimmaide.

SDWG – Sustainable Development Working Group/Suvdilis ovdáneami bargojoavku

Sámiráddi searvá áktiivvalačat bargojoavkku doaimmaide, dan čoahkkimiidda ja prošeavtaide. Inuit Circumpolar Council nammada nubbinjodíheaddji. Sámiráddi searvá daid prošeavtaide:

- EALÁT diehtojuohkin
- Dearvvašvuoda ášsedovdiid bargojoavku
- Statistihkka ja indikahtor doaimmaide (ASI prošeakta ja ECONOR)
- Giellasymposia árvalusaid čuovvuleami

CAFF – Conservation of Arctic Flora and Fauna/Árktaš šattuid ja ealliid várjalanprográmma

CAFF álggaha Árkta biodiversitehta guorahallanbarggu jagis 2010. Sámiráđđi leamaš mielde jearahallamis, mas jerrui mo guorahallan galgašii dahkkot. Guorahallan vuodđuduvvá Sirkumpolara biodiversitehta árvvoštallanprográmma (Circumpolar Biodiversity Monitoring Program/CBMP) bohtosiidda. Báikkalaš goziheapmi lea dehálaš oassi dán doaimmas. Sámiráđđi lea čadnasan doaibmat aktiivvalaččat dán proseassas ja ovddida sámi guovllu spesiálprošeavtta. Sámiráđđi ovddida biodiversitehta goziheami báikkálaččat-plána, man de beasašii čajehit veardádallamis jagis 2010. Ulbmilin lea, ahte sáhtašeimmet ráhkadit prošeavtta ja oassálastit ná CAFF:a álgagii. Ulbmilin lea maiddái lasihit dieđu biodiversitehta ja árbevirolaš dieđu oktasašvuodain.

AMAP – Arctic monitoring and Assessment Program/ÁVAP - Árktaš vákšun- ja árvvoštallanprográmma

ÁVAP leamaš guhká okta dain deháleamos bargojoavkkuin, man doaimmain Sámiráđđi leamaš aktiivvalaččat mielde. Ossodat joatká ÁVAP:a oljo- ja gássaguorahallan prošeavtta čuovvuma nugo maiddái dálkkádatrievdadusaid árvvoštallanbarggu čuovvuma.

ACAP – Arctic Contaminants Action Program/ Árktaš birasmirkkuid doaibmaprgrámma

ACAP jodžha birasmirkkuid hástalusaide guoski doaimmaid ja daid čorgendoaimmaid. Sámiráđđi lea bivdán, ahte ACAP viiddidivčii birasmirkkuid čorgendoaimmaid maiddái Guoládatnjárgii Ruošša beallái. ACAP ásaha sierra bargojoavkku eamiálbmogiid gažaldagaid váras. Jos dat ásahuvvoš, de Sámiráđđi dáhttu, ahte dat bargá áktiivalaččat erenomažit Ruošša beale Sámi birasmirkohástalusaiguin.

PAME-Protection of Arctic Marine Environment/ Árktaš mearrabirrasa suodjaleapmi

Sámiráđđi searvá nugo ovdalge bargojoavkku čoahkkimiidda ja sádde ovddasteaddji geas leat dárbbašlaš dieđut maid doppe ovddidit. Sámiid beroštupmi lea erenomážit Árktaš mearrajohtolaga árvvoštallama (Arctic Marine Shipping Assessment) bohtosat sámi báikegottiide. Sámiráđđi oaidná ekosystemii vuodđudeaddi mearaid hálldašeami dehálažjan ja dáhtošii sihkarastit olbmo sajádaga dán holistalaš ja buohkaide rabas figgamuššii davvi mearaid hálldašeapmin.

EPPR – Emergency Prevention, Protection and Response / Heahtediliid eastin, válmmašvuohja ja dávisteapmi

Sámiráđđi lea duollet dálle oassálastán dán bargojoavkku doibmii. Sámiráđđi lea mielde dađi miel go lea ruhta ja olmmoslaš resurssat.

3.2. Barents Euro Arctic Region/ Barents euroárktaš guovlu

Sámiráđđi bargá dan ovdii, ahte fidnešii lasseresurssaid vai beasašii mielde dán prosessii.

3.3. Ovtastuvvan našuvnnat ON/ FN

Ossodat lea majemuš jagiin bidjan deattu biologalaš máŋggaláganvuhta-soahpamušbargui ja prosessii. Leat boahtán lasi hástalusat ON dálkkádatsoahpamuša (UN Framework Convention on Climate Change/ UNFCCC) oktavuoðas.

CBD (Convention on Biological Diversity)/ Biologálaš máŋggaláganvuhta-soahpamuš

Sámiráðđi lea mielde koordinašuvdnakomiteas, man bargun lea válbmet biodiversitehta riikkaidgaskasaš eamiálbmotforum (International Indigenous Forum for Biodiversity/IIBF). Sámiráðđi bidjá deattu dán forumas čuovvovaš fáttáide: dálkkádatatrievdan, suodjaluvvon guovllut, oassálastin ja ávkkiid juogadeapmi sihke árbevirolaš diehtu. Sámiráðđi oassálastá ainge CBD- prosessii ja ráhkkaná čuovvovaš dálkkádatčoahkkimii (COP), mii dollo Japanas jagis 2010. Dalle maid CBD 2010 ulbmilat das mo máilmmeviidosaččat geahpedit biodiversitehta vahágiid. Jahki 2010 lea ON:a biodiversitehta jahki.

UNFCCC/ ON soahpamuš dálkkádat nuppástusa ektui (UN Framework Convention on Climate Change)

UNFCCC ja dan jahkásaš COP-čoahkkin leat dálkkádatpolitihka deháleamos forumat. Sámiráðđi bargá ovttas eará árktaša eamiálbmogiin ja bargá oažžut áigái aktiivvalaš máilmmeviidosáš geavadaga nuskkiid luoitimiidda ja dasa vuogáiduvvamii.

4. OLMMOŠVUOIGATVUOÐAID OSSODAT

Sámiráði guovddáš doaibmasuorgin lea eamiálbmogiid iešmearrideami ja olmmošvuoigatvuodaid ollášuvvama ovddideapmi. Sámiráði olmmošvuoigatvuodaid bargu dáhpáhuvvá olmmošvuoigatvuodaid ossodaga bokte (oan. OO).

Sámiráðis lea ráðdeaddi sajádat riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvnna ILO:s ja seammálágan sajádat maid ON:a ekonomalaš ja sosiála ráðis ECOSOC:as (roster).

Ovtasbargu eará eamiálbmogiigun

Sámiráðđi bargá ovttas máilmimi eará eamiálbmotorganisašuvnnaigun olmmošvuoigatvuoda gažaldagaide guoski áššiin. Sámiráðis lea oalle lagaš ovttasbargu dáid servviigun: Inuit Circumpolar Council (ICC), Russian Association of Indigenous Peoples of the North (RAIPON), Assembly of First Nations (Kanada), Organisation of Indigenous Peoples in Africa, AMAN (Indonesia), Cordeliera Peoples' Alliance (Filippinat), Asian Indigenous Peoples' Pact, Tebtebba Foundation (Filippinat) och FAIRA (Australia).

4.1. Doaimmat

ON:a álgoálbmotjulggáštus ja álgoálbmotgažaldagaid áššedovdijoavku EMRIP

Olmmošvuoigatvuhtaossodat joatká 2009:is rahčamušaid vai eamiálbmot julggaštus válđo atnui. Dát bargu čađahuvvo eanáš nu, ahte oassálastit viššalit ON:a easkka ásahuvvon álgoálbmogiid áššedovdijoavku, EMRIP:a bargui. Sámiráðđi doarju EMRIP:a barggu, ráðdi geahčala fidnet doaibmi oktavuoða dan eadneorgánain, ON:a olmmošvuoigatvuodaid ráðiin.

ON:a bissovaš álgoálbmotorgána/ Permanent Forum

Sámiráđđi doarju bissovaš álgoálbmotorgána barggu ja dan sápmelaš ovddasteaddji, Lars-Anders Baera. Sámiráđđi ovddasteaddjít oassálastet foruma gávcát čoahkkimii. Sámiráđđi doarju Bissovaš orgána doaimma erenomážit bargovugiid oðasmahttinbarggus. Ulbmilin lea dahkat álgoálbmotorgána effektiivalut ON-orgánan.

Davviriikalaš sámesoahpamuš

Sámiráđđi joatká sámekonvenšvdna barggu vai Suopma, Norga ja Ruotta ja dáid riikkaid sámedikkit bidjet johtui politikhalaš ráđđadallanproseassa, man ulbmilin lea fidnet sámesoahpamuša dohkkehuvvot. Sámiráđđi bargá dan ovdii, ahte soahpamušas namuhuvvon vuogatvuodat gusket maid Ruošša beale sámiide.

WIPO, riikkaidgaskasaš vuoinyyalaš vuogatvuodaid, genehtalaš resurssaid ja árbeviolaš dieđu ja álbmotdieđu komitea

Sámiráđđi lea ainge mielde proseassas vai WIPO dohkkeha ovtta dahje máŋga vuogi dahje reaiddu mo suddjet álgoálbmogiid árbeviolaš dieđu ja árbeviolaš kultuvrralaš ovdanbuktojumiid.

Convention on Biological Diversity, CBD

Sámiráđđi áigu oassálastit eamboo CBD-bargui, namalassii riikkaidgaskasaš ortnega áigáioažžun bargui. Ulbmilin lea ráhkadir ortnega, man bokte fidne buhtadusa genehtalaš resurssaid ja árbeviolaš dieđu geavaheamis. Seammá láhkai go WIPO:s dán barggu ulbmilin lea oččodit dovddastusa, ahte álgoálbmot guovlluid genehtalaš resurssat ja álgoálbmogiid árbeviolaš diehtu gullet álgoálbmogiidda.

Soahpamušjoavkkut/ Treaty bodies

Sámiráđđi áigu čállit iežas rapporttaid Suoma, Ruota, Norgga ja Ruošša mearreáigásáš rapporttaid lassin ee. ON:a olmmošvuoigatvuohkomiteai ja nállevealahankomiteai. Vejolašvuodaidis mielde Sámiráđđi goziha, ahte dát ON:a orgánat dutkkahit/gažadit daid riikkaid, gos sápmelaččat áasset.

4.2. Guovddáš našunála proseassat

Sámiráđđi áiggošii eanet searvat sierralágan našuvnnalaš proseassaide, main lea stuorra mearkkašupmi buot njealji riikka sámiide.

5. PROŠEAKTADOAIBMA

Sámiráđđi áigu bidjat johtui ja joatkit mánggalágan prošeavttaid dán áigodagas. Kulturossodagas leat eanet prošeavttat, geahča 2.5. vuolde.

5.1. Nuortalaččat ovdal ja dál

Prošeavta ulbmilin lea kártet ja guorahallat nuortalaš sámiid eatnamiid. Dáid áššiid birra dollojít golbma bargočoahkkima: 1) kulturvra ja árbevierut, 2) luonddubiras, ja 3) álgoálbmogiid vuogatvuodat ja Barentsaguovllu ássit. Dutkanásahus Snowchange čáđaha guorahallamiid.

5.2. Oahppu vuoinjalaš vuoigatvuodaid birra

Sámiráđđi válbme ja juohká dieđu sámi kulturárbbi birra dán diehtojuohkin- ja oahpahus-prošeavtta bokte. Dasa gullá maid diehtojuohkin das, mo oktasaš árbbi oažju geavahit buktagiin ja bálvalusain. Prošeakta ovttasbargit leat Sámiráđi juhkot, Sámi allaskuvla ja roavvenjárgalaš Árktaš guovddáš.

5.3. Sámiráđi árkiiva digitaliseren

Sámiráđi arkiivvas leat dieđut sámi politihka birra viđalogi lagi áigge. Sámiráđđi lea vuosttas ja boarraseamos sámi politihkalaš orgána. Arkiivvas leat dieđut, mo sámi ođđaágigge servodat huksejuvvui. Dát kulturhistorjjálačcat divrras materiála ordnejuvvo, lohkkojuvvo ja digitaliserejuvvo diehtovuodđun dutkiid, historihkkáriid ja strategiaid ođasmahtiid oktasaš geavahussii. Oppa láhkái sámi arkiivvaid seailluheapmi lea váttis. Materiála lea čoggon aktiivaolbmuid geahčai ja áittiide. Maid boares báhpáriid arkiveremis dárbbashuvvo máhttua ja ámmátdáidu.

5.4. Sámi kulturárbi ja ealáhusat

Ulbmilin lea álggahit prošeavtta, mainna sámi ealáhusat ovddiduvvojít sámi kulturárbbi vuodđul. Prošeavttain guorahallo ee. leago vejolaš ásahit sámi gálvomearka, mainna buktaga álgovuodđu ja kvaliteahhta dáhkiduvvo. Guorahallo maid sáhtášiigo ON:a álgoálbmotjulggáštusa geavahit veahkkin go sámi ealáhusat ovddiduvvojít ja doibmejít sámi kulturárbbi seailluheaddjin ja ealáskahttin.

5.5. Dálkkádatrievdadussii vuogáiduvvan ja sámi ealáhusat

Ulbmililn lea bidjet johtui prošeavtta nu ahte sámi ealáhusat bastet buorebut vuogáiduvvat dálkkádatrievdadusaide.

5.6. EU-prošeakta industria doaimmain

Ulbmilin lea álggahit prošeavtta, vai sámi servodat lea gievrrat dustet industria eanageavaheami háldui váldin áigumušaid. Fállo maid oahppu vai servodat nagoda vuostálastit industria eanageavaheami háldui váldindoaimmaid.

5.7. Guoládaga Sámi Radio

Sámiráđđi joatká Guoládaga Sámi Radio ovdánahttinprošeavtta vel 2010 bealde. Dárkkuhus lea ovdal álggahuvvon radiodoaimma (maiddái gielddagillii) joatkit ja fitnodaga doaimma nannet. Maiddái ordnet teknihkalaš rusttegiid ja veahkkeneavvuid, sihke fállat bargiide lasseskuvlema ja bargovejolašvuodaid Davviriikkaid radiooid oktavuođas.